

NEMZETKÖZI VÁNDORLÁS

GÖDRI IRÉN – HORVÁTH VERONIKA

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

- » Az utóbbi években a Magyarországra bevándorló külföldi állampolgárok száma jelentősen megnőtt: míg 2009 és 2016 között évi 20–26 ezer fő között mozgott, addig 2019-ben meghaladta az 55 ezer főt, 2020-ban viszont – a koronavírus-járvány hatására – 44 ezer fő alá csökkent.
- » A bevándorlás szerkezete is átalakult: 2015 és 2020 között a külföldön született bevándorló magyar állampolgárok összes bevándorlóhoz viszonyított aránya a harmadára csökkent, a négy szomszédos országból érkező külföldi állampolgárságúak aránya viszont az utóbbi pár évben jelentősen megnőtt: 2019-ben a bevándorlók 44, 2020-ban a 35%-át a négy szomszédos országból érkező külföldi állampolgárságúak tették ki.
- » A Magyarországgal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok – bizonyos hiányszakmákban történő – engedélymentes munkavállalásának bevezetését követően a hazánkba érkező ukrán állampolgárok száma 2016-ról 2019-re a 18-szorosára nőtt, 2019-ben több mint 21 ezer ukrán bevándorló érkezett. 2020-ban 8 ezerrel kevesebb, 13 ezer fő jött, viszont ebben az évben négyszer annyi (6 ezer) szlovák állampolgárt regisztráltak bevándorlóként, mint egy évvel korábban.
- » A huzamosan Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok (továbbvezetett) száma 2021-ben megközelítette a 200 ezer főt, ami kétszerese az évezred eleji értéknek.
- » Az elvándorlás 2013 és 2015 között viszonylag magas szinten stagnált, majd 2016-tól csökkenést tapasztalható, ami 2019-ben felgyorsult. A csökkenést a tükröstatistikák adataitól elmaradva ugyan, de a hivatalos hazai statisztika is jelzi.
- » A visszavándorlók – külföldről hazatérők – száma tovább növekedett, bár a jelenség pontos mérete továbbra sem ismert. Németországból és az Egyesült Királyságból 2019-ben többen tértek haza, mint ahányan az adott országba vándoroltak.
- » 2020 elején az Európai Gazdasági Térség (EGT) országaiban és Svájcban élő magyar állampolgárok száma meghaladta a 490 ezer főt. Közel háromnegyedük továbbra is a három fő célországban, Németországban

(39%), Ausztriában (18%) és az Egyesült Királyságban (16%) élt.

a teljes magyarországi születésű népesség mintegy 7,3%-a.

» A Magyarországon született és külföldön (szerte a világban) élő személyek száma – függetlenül attól, hogy mikor hagyták el az országot – 2020-ban 714 ezer fő volt, ami

» A külföldön élő népesség – mind a magyar állampolgárok, mind a magyarországi születésűek – aránya továbbra is alacsonyabb, mint a legtöbb kelet-közép-európai országban.

BEVEZETÉS

A nemzetközi vándorlás az elmúlt években jelentős társadalmi és tudományos érdeklődést váltott ki nemcsak hazai, hanem európai, sőt globális szinten is. Magyarországon 2011-től, az osztrák és német munkaerőpiac megnyitását követően főként az elvándorlás kapott figyelmet, amikor jelentősen megnőtt az országot hosszabb-rövidebb időre elhagyók száma. 2015-től az Európába irányuló migrációs hullám – a bevándorlók és a menedékkérők számának jelentős növekedése – következtében előtérbe került a bevándorlás kérdése is, az utóbbi években pedig a Magyarországgal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok bevándorlása hívta fel a figyelmet erre a témára. E fejezet a Magyarországot érintő nemzetközi migráció két különböző irányú, valamint a mozgatórugóit és a következményeit tekintve is eltérő folyamatát, a bevándorlást és a kivándorlást vizsgálja az ezredfordulótól napjainkig, azzal a céllal, hogy megvilágítsa ezen mozgások főbb jellegzetességeit és hátterét.

BEVÁNDORLÁS

A magyarországi bevándorlás volumenét és szerkezetét az utóbbi két évtizedben a 2004-es EU-csatlakozás és az ezzel összefüggésben lévő jogszabályi és törvényi változások határozták meg, valamint a 2011-től életbe lépő új állampolgársági törvény, és a Magyarországgal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok bizonyos hiányszakmákban történő foglalkoztatásának engedélymentességét bevezető 2016-os rendelet is befolyásolta. Az alábbiakban a

bevándorlók, a magyar állampolgárságot szerzők, valamint az itt tartózkodó külföldi állampolgárok számának és főbb jellemzőinek időbeli alakulását tekintjük át, részben nemzetközi összehasonlításban.

Bevándorló külföldi állampolgárok

A Magyarországra *bevándorló külföldi állampolgárok*^F számában az ezredfordulót követő 15 évben kisebb-nagyobb ingadozások történtek, ugyanakkor 2016 után egyértelműen növekvő trendet lehetett megfigyelni, aminek 2020-ban a koronavírus-világjárvány vetett véget.

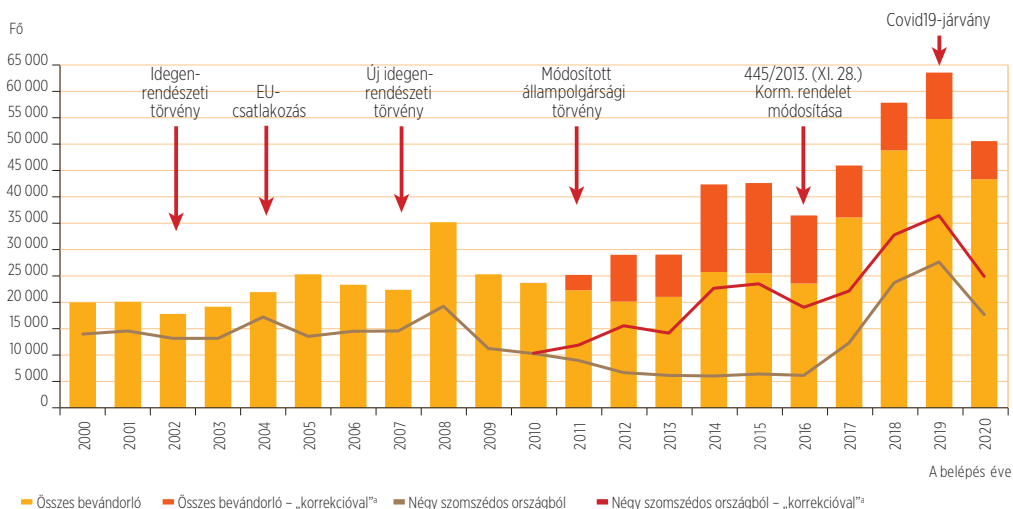
A kétezres évek elején az országba érkező külföldiek száma évi 20 ezer körül volt; az Európai Unióhoz való csatlakozást követően, 2005-ben meghaladta a 25 ezer főt; a 2007-es új idegenrendészeti törvény¹ bevezetése pedig a rendszerváltás óta mért legnagyobb, az előző évhez képest közel 13 ezer fős növekedést eredményezett. Ezt követően a bevándorlók száma kissé visszaesett, majd egészen 2016-ig évi 20–25 ezer fő körül alakult (1. ábra). Ezzel párhuzamosan a bevándorlók összetétele is átalakult: míg a kétezres évek elején főként a szomszédos országokból érkeztek külföldiek Magyarországra, addig az EU-csatlakozást, majd a 2007. évi jogszabályi változásokat követően az EU15-ből, valamint az Ázsiából érkezők összes bevándorlóhoz viszonyított aránya is növekedésnek indult, 2015-ben az 50%-ot is meghaladta.

E szerkezeti változás az EU15 országai-ból és Ázsiából érkezők számának növekedése mellett azzal is magyarázható, hogy az egyszerűsített honosítás² bevezetését követően a szomszédos országokban élő

¹ A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény jelentősen leegyszerűsítette, csupán regisztrációhoz kötötte a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező *EGT-állampolgárok*^F és (harmadik országbeli) családtagjaik számára az állandó lakóhely létesítésének feltételeit.

² Az 1993. évi LV. törvényt módosító 2010. évi XLIV. törvény rendelkezései szerint kedvezményesen honosítható az a nem magyar állampolgár, akinek felmenője magyar állampolgár volt, vagy valószínűsíti magyarországi származását, és igazolja a magyar nyelvtudását.

1. ábra. A Magyarországra bevándorló külföldi állampolgárok és ezen belül a négy szomszédos országból érkezők száma (flow)

^a A „korrekció” a négy szomszédos országból (Románia, Ukrajna, Szerbia és Szlovákia), az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkezett magyar állampolgárok számát veszi figyelembe.

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Demográfiai évkönyvek.

magyarok magyar állampolgárként vándoroltak Magyarországra – 2011 és 2016 között mintegy 97%-uk Romániából, Ukrajnából, Szerbiából és Szlovákiából érkezett –, így nem szerepeltek a bevándorlóként nyilvántartott külföldi állampolgárok között. A négy szomszédos országból érkező magyar állampolgárokat is figyelembe véve (az 1. ábrán látható oszlopok piros része) ugyanakkor a bevándorlók száma 2011-től növekedésnek indult, és a bevándorlás szerkezeti összetétele is megváltozott. 2014–2015-ben minden korábbinál több bevándorló érkezett az országba – számuk az 1990-ben mért bevándorlási csúcst is meghaladta –, közel 40%-uk a négy szomszédos országban született magyar állampolgár volt.

Némi visszaesés után, 2017-től egészen 2020-ig a bevándorló külföldi állampolgárok számában folyamatosan emelkedést lehetett megfigyelni: 2018-ban 49 312; 2019-ben 55 297 külföldi állampolgár érke-

zett az országba, a bevándorlók „korrigált” száma pedig 2019-ben a 64 ezer főt is meghaladta. Az utóbbi években a szomszédos országokban született magyar állampolgárok bevándorlása mérséklődött, évi 9–10 ezer fő körül állandósult, a négy szomszédos országból érkező külföldi állampolgárok száma (akiknek a többsége ukrán volt) viszont 2017-ben az előző évi érték duplájára, 2016 és 2018 között közel a négyszeresére nőtt, 2019-ben megközelítette a 28 ezret. Ebben az évben a bevándorló külföldi állampolgárok több mint 50%-át a négy szomszédos országból érkezők tették ki.

A koronavírus-járvány hatására 2020-ban az országba érkező bevándorlók száma jelentősen visszaesett, amely csökkenés 94%-át az országba érkező ukrán állampolgárok bevándorlásának mérséklődése magyarázza. 2020-ban 43 785 bevándorló külföldi állampolgárt regisztráltak, a bevándorlók „korrigált” száma 51 ezer fő volt.

Bevándorló magyar állampolgárok

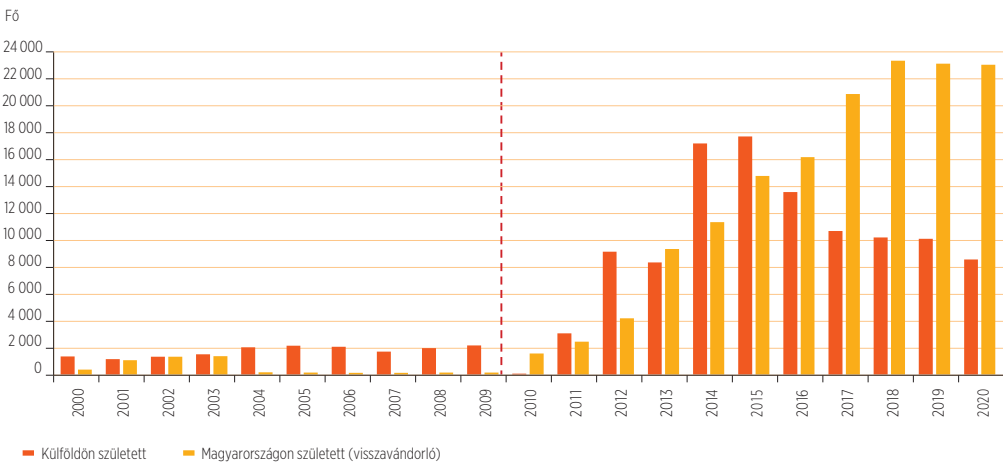
A bevándorlási statisztikában az országba érkező külföldiekén kívül a *bevándorló magyar állampolgárok*^F is szerepelnek. A bevándorló magyarok két csoportját különíthetjük el egymástól: a külföldön született bevándorló, illetve a Magyarországon született (visszavándorló) magyar állampolgárokat.

A külföldön született bevándorló magyar állampolgárok száma a kétezres években végig alacsony, 1500–2000 fő körüli volt (2. ábra). Az egyszerűsített honosítás bevezetését követően a külföldi születésű bevándorló magyar állampolgárok jelentős részét azok alkották, akik külföldön szereztek magyar állampolgárságot, és ezt követően költöztek Magyarországra. Számuk egészen 2015-ig folyamatosan nőtt, majd 2016 után jelentősen visszaesett³. Míg 2015-ben 17 747 külföldön született bevándorló magyar állampolgárt regiszt-

ráltak, addig 2020-ra a számuk nem érte el a 9 ezer főt.

A Magyarországon született visszavándorló magyar állampolgárok száma az ezredforduló utáni tíz évben végig alacsony, az EU-csatlakozás után csupán pár száz fő volt (2. ábra). Ez azonban csak a távozásukat és a visszatérésüket is bejelentő, hivatalosan visszatérőket jelenti, a ténylegesen hazatérők száma vélhetően ennél magasabb volt. 2010-től viszont folyamatosan emelkedett a külföldi tartózkodás után visszatérők száma: míg 2010-ben alig haladta meg az 1500-at, addig 2017-ben több mint 20 ezer, 2020-ban pedig már több mint 23 ezer Magyarországon született magyar állampolgár tért vissza az országba. Ez részben azzal magyarázható, hogy az elvándorlás fokozódásával a visszatérők száma is évről évre nőtt, másrészt az adatok forrását 2010-től az OEP (2017-től NEAK) taj-nyilvántartása jelenti, amely alapján pontosabb képet kaphatunk a visszatérők számának az alakulásáról.

2. ábra. A Magyarországra bevándorló magyar állampolgárok száma születési helyük szerint*

* Az adatfeldolgozás 2009-ig a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás, 2010-től az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP), 2017-től Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) taj-nyilvántartása, 2011-től pedig mindkettő alapján történt.

Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; STADAT-táblák.

³ A jogosultak zöme feltehetően addigra már élt az egyszerűsített honosítás, és az ezzel együtt járó magyarországi bejelentett lakóhely létesítésének lehetőségével.

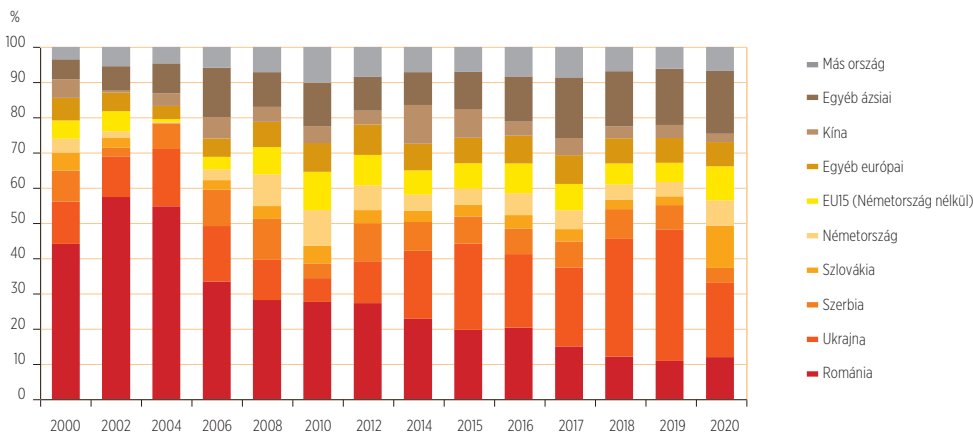
Honnan jönnek?

Az ezredforduló utáni években a bevándorlók 86–89%-a európai országokból érkezett, több mint 80%-uk a négy szomszédos országból (3. ábra). Noha az európai országokból érkezők aránya egészen 2020-ig magas, 70% feletti volt, az uniós csatlakozás után, majd az új idegenrendészeti törvény bevezetését követően a szomszédos országokból érkezők aránya jelentősen visszaesett, a 2010-es években bőven 50% alatt volt, és ezt követően a bevándorlók „korrigált” számát figyelembe véve sem haladta meg a 60%-ot. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy 2004 után – részben a Romániából a nyugat-európai országokba irányuló migráció erősödésének következtében – egyre kevesebb román állampolgár érkezett Magyarországra. Míg 2004-ben a bevándorlók 55%-át a Romániából érkezőt tették ki, addig 2020-ban arányuk nem érte el a 12%-ot. Másrészt 2008 és 2010 között a gazdasági válság hatására csökkenő magyarországi munkalehetőségek következtében a bevándorló ukrán és szerb állampolgárok száma is a harmadára csökkent. Az egyéb európai országokból – főként Németországból – bevándorlók aránya

viszont 2005-ben jelentősen (a 2004. évi 4,7-ről 35%-ra) emelkedett, és némi visszaesés után 2008-tól egészen 2017-ig 20–30% volt.

2014-től a bevándorlók szerkezeti összetétele a korábbi évekhez képest jelentősen átalakult. 2013 és 2015 között az Ukrajnából érkező bevándorlók száma a kelet-ukrajnai háború kirobbanása következtében háromszorosára nőtt, 2015-ben a bevándorlók egynegyedét az Ukrajnából érkezők tették ki (noha többségük magyar állampolgár volt). 2016 után újból növekedett – 2018-ra a 2,5-szeresére – az Ukrajnából érkező bevándorlók száma (akiknek az előző évekkel ellentétben 2018-ban és 2019-ben már jelentős többsége, közel 90%-a ukrán állampolgár volt), 2019-ben megközelítette a 24 ezer főt. A bevándorlók „korrigált” számát nézve arányuk ebben az évben a 37%-ot is meghaladta. Noha a Szerbiából érkező bevándorlók aránya alig változott (az utóbbi négy évben 7–8% volt), számuk 2016 és 2018 között közel duplájára nőtt, 2019-ben több mint 4400 főt tett ki. A növekedés vélhetően a 445/2013. (XI. 28.) kormányrendeletet módosító 113/2016. (V. 30.) rendelet 2016. július 1-jei hatálybalépésének tulajdonítható, amely lehetővé tette, hogy bizonyos, a Nemzetgaz-

3. ábra. A Magyarországra bevándorló külföldiek megoszlása az állampolgárság országa szerint*

* A 2012 és 2020 közötti évekre a megoszlás a bevándorlók előzőekben leírt „korrigált” számára vonatkozik.

Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; STADAT-táblák.

dasági Minisztérium (NGM) közleményében szereplő hiányszakmákban a Magyarország-gal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok engedély nélkül vállaljanak munkát *(lásd bővebben a Bevándorlók vagy vendégmunkások? című keretes részt)*.

2020-ban a bevándorlók száma összeségében csökkent, legjelentősebben, több mint 13 ezerrel az Ukrajnából érkezőké. A Szlovákiából hazánkba érkező bevándorlóké viszont egy év alatt a négyszeresére nőtt, az arányuk 2020-ban elérte a 12%-ot (2019-ben 2,5% volt), ami azzal magyarázható,

hogy a koronavírus-járvány miatti határlezárások következtében hirtelen több ezer – korábban bejelentés nélkül, Magyarországon, jellemzően a határközeli településeken élő, Szlovákiába ingázó – szlovák állampolgár létesített lakcímet hazánkban.

Az elmúlt két évtizedben a bevándorlók szerkezeti összetételének változásához hozzájárult az is, hogy az európai országokból bevándorlók mellett egyre többen érkeztek más kontinensekről, főként Ázsiából. 2013 óta a külföldi állampolgárságú bevándorlók 23–33%-a ázsiai országból származik.

BEVÁNDORLÓK VAGY VENDÉGMUNKÁSOK?

Hazánkban 2016. július 1. óta a Magyarországgal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok bizonyos hiányszakmákban történő foglalkoztatásához nincs szükség munkavállalási engedélyre, elegendő csupán a foglalkoztatás megkezdésének, illetve megszűnésének munkáltató általi bejelentése az illetékes járási hivatalnál. Ez a munkaerőhiány csökkentését célzó szabályozás a szerb és ukrán állampolgárok magyarországi foglalkoztatását könnyítette meg, amely hatására a nem engedélyköteles foglalkoztatású szerb és ukrán munkavállalók száma 2016-ról 2017-re 4,5-szeresére nőtt, megközelítette a 4 ezer főt (Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat [NFSZ], 2016; 2017). 2018-ra még jelentősebb, közel 16 ezres, majd a következő évben újabb közel 10 ezer fős növekedés történt (NFSZ, 2018; 2019). 2019-ben 26 411 fő ukrán és 2749 fő szerb állampolgár dolgozott Magyarországon valamilyen

hiányszakmában, jellemzően szakképzettséget nem igénylő munkakörökben, illetve gépkezelőként, összeszerelőként, járművezetőként.

A Magyarországgal szomszédos országokból származó harmadik országbeli munkavállalók bizonyos hiányszakmákban történő foglalkoztatásának engedélymentessége 90 napra vonatkozik, ezt követően tartózkodási engedélyhez kötött. Ugyanakkor esetükben egy – kiemelt foglalkoztató útján is előterjeszthető – könnyített (összevont kérelmezési) eljárásra van lehetőség, amely során a harmadik országbeli állampolgárok úgy juthatnak tartózkodási engedélyhez, hogy az Magyarország területén foglalkoztatási jogviszony létesítésére is jogosítja őket. Ebből adódóan a szomszédos országokból érkező harmadik országbeli munkavállalóknak lehetőségük van arra, hogy 90 napot meghaladóan, de maximum két évig⁴ Magyarország területén tartózkodjanak, illetve később letelepedési engedélyre is jogosultságot szerezzenek.⁵

⁴ Amely még 2 évvel meghosszabbítható. Lásd: 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról 16. § (1) bekezdés.

⁵ Erről bővebben: 2007. évi II. törvény 35. § (1–2) bekezdés.

A vándorlási statisztika adatai azt mutatják, hogy 2016 után az országba érkező ukrán és szerb vendégmunkások mellett a bevándorlóként nyilvántartott szerb és ukrán állampolgárok száma is jelentősen megnőtt, amiből arra lehet következtetni, hogy az országba érkező harmadik országbeli állampolgárok többsége az engedélymentes 90 nap lejártát követően is Magyarországon marad. Míg 2016-ban az országba érkező ukrán állampolgárságú bevándorlók (flow)⁶ száma alig haladta meg az ezer főt, addig 2019-ben már 21 ezer fő feletti volt. 2020. január 1-jén a hazánkban tartózkodó ukrán állampolgárok (stock) száma több mint 30 ezer volt. Ebben az évben 87%-uk munkavállalás céljából tartózkodott Magyarországon (2016-ban 16% volt ugyanez az arány). A Covid19-járvány miatt 2020-ban az ukrán állampolgárságú bevándorlók száma a

9 ezret sem érte el, állományi létszámuk ugyanakkor 2021. január 1-jén még mindig magas, 27 380 fő volt, ami szintén azt mutatja, hogy a korábbi években érkezők többsége (70-80%-a) az országban maradt.

Noha a hazánkba érkező szerb állampolgárságú bevándorlók száma nem jelentős (2019-ben 2500 fő alatti volt), a növekedés náluk is megfigyelhető: 2019-ben több mint négyszer annyian érkeztek az országba, mint 2016-ban. Állományi létszámuk 2020. január 1-jén közel 5 ezer fő volt, és esetükben is megfigyelhető, hogy a keresőtevékenység miatt itt tartózkodók aránya 2016 és 2020 között több mint a duplájára emelkedett. A vizsgált időszak utolsó évében a szerb bevándorlók száma majdnem a negyedére csökkent, állományi létszámuk 2021. január 1-jén 3500 fő alatt volt.

Kik és hová érkeznek?

Az elmúlt két évtizedben a Magyarországra érkező külföldi állampolgárságú bevándorlók demográfiai összetételében nem történt jelentős változás. A nemek szerinti összetételben 2002 és 2016 között enyhe férfítöbblet volt megfigyelhető, az utóbbi években – 2020-at leszámítva – viszont a férfiak aránya kicsit magasabb, 60% körüli volt.

A bevándorlókat a vizsgált időszakban fiatal korösszetétel jellemezte: a 20–39 évesek aránya a férfiak és a nők körében egyaránt végig magas, 50% feletti volt. Ugyanakkor az európai uniós csatlakozás után egyre több idős, nyugdíjas bevándorló érkezett az országba (főként osztrák, német, holland és svéd állampolgárok), közülük az 59 év feletti aránya 2006-ban

a 10%-ot is meghaladta. Ezt követően az összes bevándorlóhoz viszonyított arányuk mérséklődött, 2019-ben már csak 4,6% volt, de 2020-ban ismét 9% fölé emelkedett. A bevándorlók korösszetételét tekintve viszont származási országok szerint jelentős különbségek figyelhetők meg: míg 2019-ben az EU15-ből (az Egyesült Királyság kivételével) érkező bevándorlók 31%-a 60 éves vagy annál idősebb volt (a Németországból érkezők harmada, a Hollandiából és Ausztriából jövőknél pedig a 37, illetve 42%-a), addig szembevetve az ázsiai és afrikai országokból érkezők fiatalabb korösszetétele. E két csoportban az 59 év feletti aránya 2020-ban csupán 1,6 és 0,9% volt, ugyanakkor a 15 és 29 év közöttiek aránya az Ázsiából érkezőknél az 55%-ot, az Afrikából érkezőknél pedig a 74%-ot is meghaladta. Figyelemre méltó továbbá, hogy

⁶ A flow adatok az adott évi migrációs áramlásokat mutatják, a stock adatok pedig a külföldön élő népesség nagyságrendjét, állományát.

a szomszédos országokból érkező magyar állampolgárságú bevándorlók körében is magas (2020-ban a férfiaknál 8,5, a nőknél 13,5%) az 59 év felettek aránya, különösen a Romániából érkező nőknél, ahol megközelíti a 18%-ot.

2000 és 2017 között a bevándorló külföldi állampolgárok többsége, 48–74%-a Közép-Magyarországon telepedett le, de míg az ország központi területeit választók aránya az EU-csatlakozás utáni évben 12 százalékponttal csökkent, addig a Nyugat- és Dél-Dunántúlon letelepedők aránya a duplájára nőtt. Ezt követően a Dél-Dunántúlt választók aránya visszaesett, majd 6–8%-on állandósult, a nyugati országrészben letelepedők aránya viszont 2010-re elérte a 10, 2020-ban pedig már a 20%-ot. Emellett a kétezres évek második felében jelentős (10–12%) volt a Dél-Alföldre érkező bevándorlók aránya is, az utóbbi két évben pedig az észak-alföldi és észak-magyarországi régiót választóké emelkedett.

A fővárost leginkább az Ázsiából érkezők választják, noha míg 2013-ban és 2014-ben a kínaiak 89–91%-a Budapesten telepedett le, addig 2020-ban már csak a 63%-uk. A román, amerikai és brit állampolgároknak szintén Közép-Magyarország a fő célterületük. Észak-Alföldre viszont elsősorban ukrán állampolgárságú, valamint a szomszédos országokban (főként Romániában és Ukrajnában) született magyar állampolgárságú bevándorlók érkeznek, 2020-ban ennek a két csoportnak a 22, illetve 30%-a ezen az országrészen telepedett le. Az ukrán állampolgárságú bevándorlók körében ugyanakkor magas, 15%-os volt a Nyugat-Dunántúlt választók aránya is. Az egyéb szomszédos országokból érkezők esetében a határmenti térségek preferenciája is megfigyelhető, például 2020-ban a bevándorlóként regisztrált szlovák állampolgárok 60%-a Nyugat-Dunántúlon telepedett le. Ugyanakkor az ország nyugati része a bevándorló német és osztrák állampolgároknak is kedvelt célterülete.

Nemzetközi kitekintés

A nyugat-európai hagyományos befogadó országokhoz képest Magyarországra lényegesen kevesebb bevándorló érkezik, és a bevándorlók ezer lakosra számított aránya is alacsonyabb. A külföldi állampolgárságú bevándorlók esetében a *nyers bevándorlási ráta*^f 2008 után 3 ezrelék alatti volt, majd ezt követően növekedésnek indult, és 2019-ben megközelítette a 6 ezreléket. A bevándorlók „korrigált” számát figyelembe véve e ráta már 2014-ben és 2015-ben túllépte a 4 ezreléket, 2018-ban 6, 2019-ben pedig 6,6 ezrelék volt.

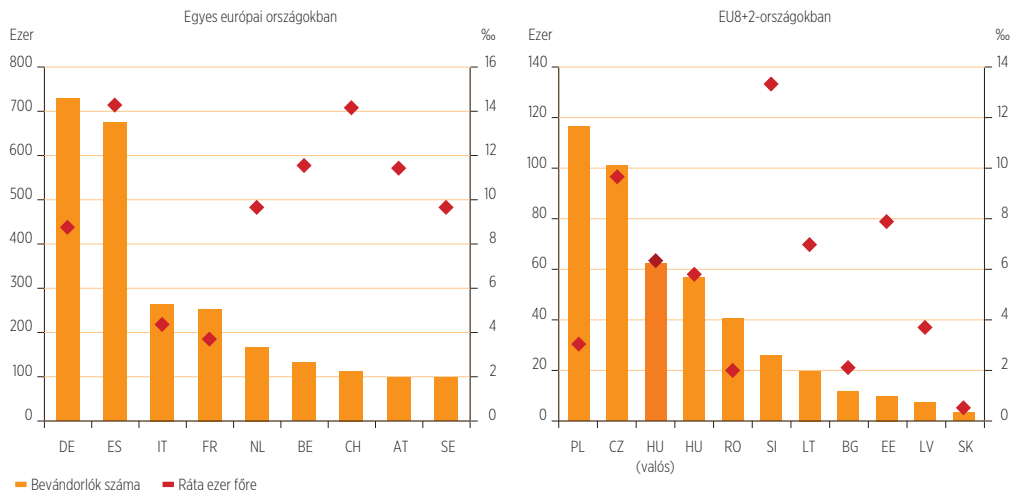
Spanyolország és Svájc esetében a nyers bevándorlási ráta 2019-ben meghaladta a 14 ezreléket, Ausztriában, Belgiumban és Írországban 11 ezrelék feletti, Hollandiában, Németországban és Svédországban pedig 8 ezrelék feletti volt (4. ábra). Franciaországban és Olaszországba közel ötször annyira bevándorló érkezett, mint Magyarországra, viszont a magas népességszámuk miatt e két országban a ráta csupán 4 ezrelék körüli volt.

A kelet-közép-európai országok többségében – Lengyelország és Csehország kivételével – a bevándorlók száma 2019-ben még a magyarországinál is alacsonyabb volt. Noha Lengyelországba kétszer annyi bevándorló érkezett, mint hazánkba, magasabb népességszáma miatt a nyers bevándorlási ráta csupán 3 ezreléket tett ki. A magyarországinál kisebb népességszámú Észtországban, Litvániában és Szlovéniában viszont a magyarországinál jóval magasabb a ráta értéke, még abban az esetben is, ha figyelembe vesszük a szomszédos országokból magyar állampolgárként bevándorlókat.

A Magyarországon tartózkodó külföldi népesség

A huzamosan *Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok*^f száma 2001 és 2021 között közel a duplájára nőtt: míg 2001-ben

4. ábra. A bevándorló külföldi állampolgárok száma (flow) és a nyers bevándorlási ráta egyes európai országokban és az EU8+2-országokban, 2019*

* Magyarország esetében a „valós” érték a bevándorlók előzőekben leírt „korigált” számát veszi figyelembe.

Forrás: az Eurostat adatbázisa (migr_immcltz); saját számítás.

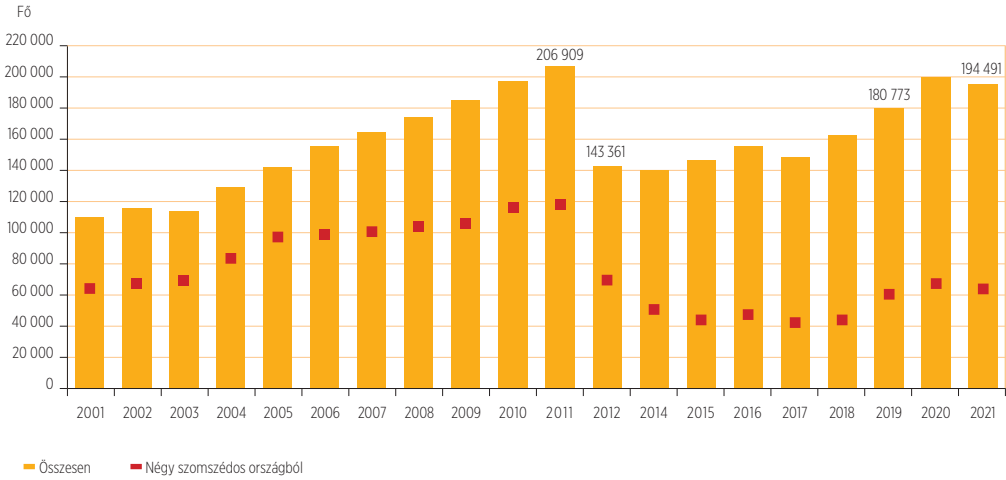
110 ezer külföldi élt az országban, addig 2019-ben a számuk meghaladta a 180 ezret, 2021-ben pedig 194 491 fő volt. A trend alakulásából látható, hogy az országban tartózkodó külföldi állampolgárok száma 2001-től 2011-ig folyamatosan nőtt, 2012-re viszont jelentős (közel 64 ezer fős) visszaesés történt (5. ábra). Ez részben a 2011. évi honosítások magas számával magyarázható, másrészt azzal, hogy a 2001 és 2011 közötti időszak az itt tartózkodó külföldiek továbbvezetett számát mutatja, amelyet elsősorban a be- és kivándorlásuk, valamint a honosítások száma alakított. A *kivándorló külföldi állampolgárok*^f számát azonban alulbecsüli a statisztika, ezért az állomány 2012. évi adata kiigazításra került a 2011. októberi népszámlálás alapján. 2017 óta ugyanakkor a Magyarországon tartózkodó külföldiek számában ismét – 2017 és 2021 között közel 44 ezer fős – növekedés figyelhető meg.

A vizsgált időszakban a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok származási országok szerinti összetétele jelentősen

átalakult (6. ábra). A szomszédos országokból származók aránya 2005 óta folyamatosan csökkent, az utóbbi három évben viszont kissé növekedett, ami az országban tartózkodó ukránok számának és arányának jelentős emelkedésével magyarázható: 2018 és 2021 között megduplázódott az arányuk, 2021-ben az itt tartózkodó külföldi állampolgárok 14%-a ukrán nemzetiségű volt. A hazánkban tartózkodó egyéb európai népesség (akiknek körülbelül a harmadát német állampolgárok teszik ki) aránya ugyancsak jelentős, 2010 után minden évben 25% feletti volt, 2017-ben pedig a 37%-ot is meghaladta. Emellett 2001 és 2016 között az itt tartózkodó ázsiai népesség aránya is duplájára nőtt, 2016 után minden évben meghaladta a 25%-ot, a számuk 2021-ben túllépte az 54 ezer főt.

A 2021. január elsején Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok körében a férfiak aránya magasabb (58%) volt, és a többségük (mindkét nem esetében közel az 50%-uk) a 20–39 éves korcsoportba tartozott.

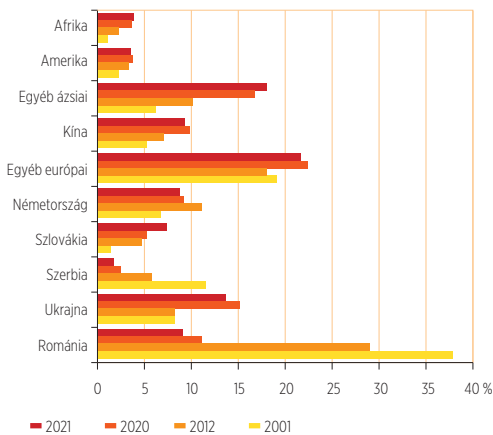
5. ábra. A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok (stock) és ezen belül a négy szomszédos országból érkezettek száma az adott év január 1-jén*

* 2012-től az állomány a menekült és oltalmazott státusszal rendelkezők számát is tartalmazza. A 2012. évi adat a 2011. évi népszámlálás alapján korrigálásra került.

Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; STADAT-táblák.

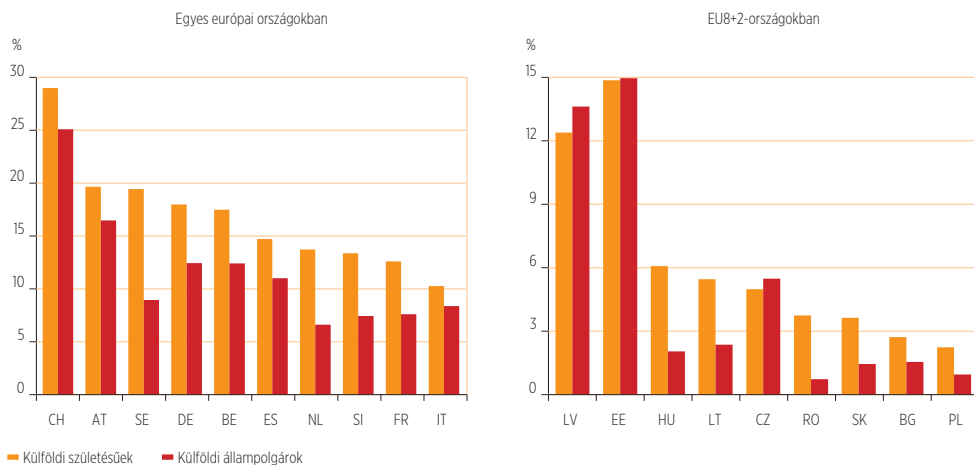
6. ábra. A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok megoszlása származási országok, illetve földrészek szerint az adott év január 1-jén

Forrás: KSH, 2001. évi népszámlálás; STADAT-táblák.

Az Eurostat adatai szerint Magyarországon a külföldi állampolgárok népességen belüli aránya 2012 és 2017 között 1,4-1,6% volt, az utóbbi években viszont fokozatosan nőtt, 2020-ban elérte a 2%-ot. A külföldi születésű népesség aránya viszont már 2016-ban meghaladta az 5%-ot, 2020-ban pedig 6,1% volt. Ugyanakkor hazánkban a nyugat-európai országokhoz képest mind a külföldi állampolgárok, mind pedig a külföldi születésűek népességen belüli aránya alacsony (7. ábra). 2020-ban az EU27 népességének 8,2%-a volt külföldi állampolgár, a külföldi születésűek aránya pedig 12,2%-ot tett ki. Az EU8-országok közül a külföldi születésű népesség aránya csak Észtországban, Lettországban és Szlovéniában volt magasabb (12-15%) ebben az évben.

7. ábra. A külföldi állampolgárok és a külföldi születésűek aránya egyes európai országokban és az EU8+2-országokban, 2020

Forrás: Az Eurostat adatbázisa (migr_poplctz, migr_pop3ctb).

MAGYAR ÁLLAMPOLGÁROK KIVÁNDORLÁSA

A kivándorlás, külföldi munkavállalás kérése több mint egy évtizede napirenden van. A kivándorlás mérési nehézségeiről, a kibocsátó ország statisztikája és a tükörstatisztikák – a befogadó országok bevándorlási, munkaügyi statisztikái – közötti diszcrepancia okairól részletesen írtunk a korábbi kötetben (Gödri, 2018). Noha a tükörstatisztikák pontosabban regisztrálják az érkezőket, mint a kibocsátó ország a távozókat, az EU-n belül számos olyan mozgásforma is elterjedt, amely a célországok statisztikái számára is „láthatatlan” marad.

Az alábbiakban a különböző adatforrások a kivándorlók, illetve a külföldön munkát vállalók különböző – részben egymást átfedő – csoportjait tartalmazzák. Ezek alapján bemutatjuk az elvándorlási és visszavándorlási trend alakulását az ezredforduló óta, valamint a jelenleg külföldön tartózkodó magyar állampolgárságú népesség számát és összetételét.

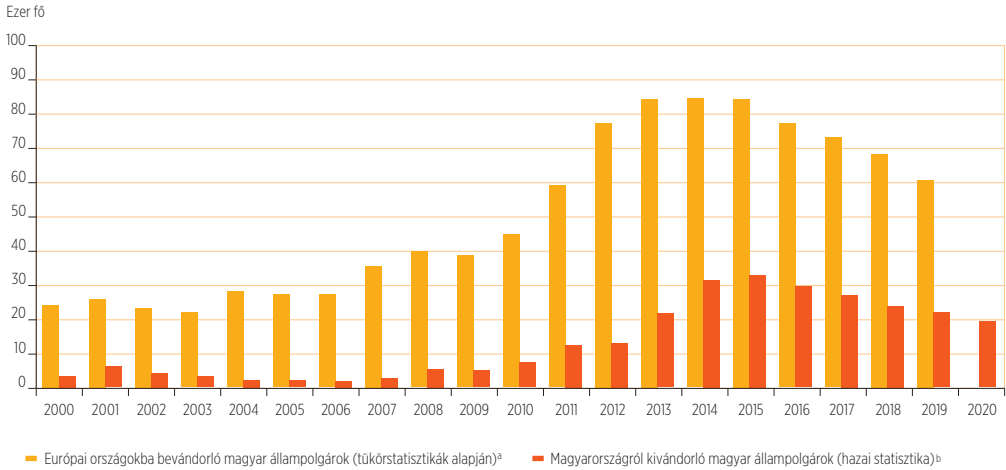
Az elvándorlási trend alakulása, célországok

A 2007-től lassú, majd 2011-től gyors ütemben növekvő elvándorlás 2013 és 2015 között stagnált, 2016-tól pedig csökkenés tapasztalható, amely 2019-ben felgyorsult (8. ábra). A hivatalos hazai statisztikában megjelenő *kivándorló magyar állampolgárok*^f száma – bár messze elmarad a tükörstatisztikák adataitól – szintén jelzi az elvándorlási hullám 2014–2015 körüli tetőzését, majd 2016-tól a folyamatos csökkenést.

Noha az Eurostat adatsora – amely az EGT-országok és Svájc harmonizált bevándorlási adataira épül – az évente elvándorlók alsó értékeit jeleníti meg, a trend alakulását jól tükrözi. Egyfelől az Európán kívüli célországokat nem tartalmazza (bár ezek „súlya” feltehetően csökkent a EU-n belüli migrációs lehetőségek kiszélesedésével), másfelől 2006-tól az Egyesült Királyság adatai sem szerepelnek az összesítésben. Holott 2004 és 2020 között több mint 243 ezer fő kapott társadalombiztosítási számot (NINo) a szigetországban⁷

⁷ Az Egyesült Királyságban a kibocsátott társadalombiztosítási számok jelentik a gazdasági célú bevándorlás legjobb mutatóját (Moreh, 2017). Ezt kötelező mindenkinek igényelnie, aki (potenciálisan) munkát szeretne vállalni akár részmunkaidőben, akár ideiglenesen.

8. ábra. A Magyarországról kivándorló, illetve a más európai országokba bevándorló magyar állampolgárok száma (flow)*

* Adathiány miatt az Egyesült Királyság 2006-tól, Franciaország 2000 és 2012 között nem szerepel az összesítésben. Spanyolország esetében 2014-től, Írország esetében 2016-tól becslés adat.

³ Az Eurostat adatbázisa ([migr_imm1ctz]; frissítve 2021. március 7-én), 2009-től kiegészítve Németország (DESTATIS) és Ausztria (Statistik Austria) adataival; saját számítás.

⁴ KSH, Demográfiai évkönyvek (2009-ig a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás, 2010-től a NEAK/OEP/taj-nyilvántartása, 2011-től pedig mindkettő alapján).

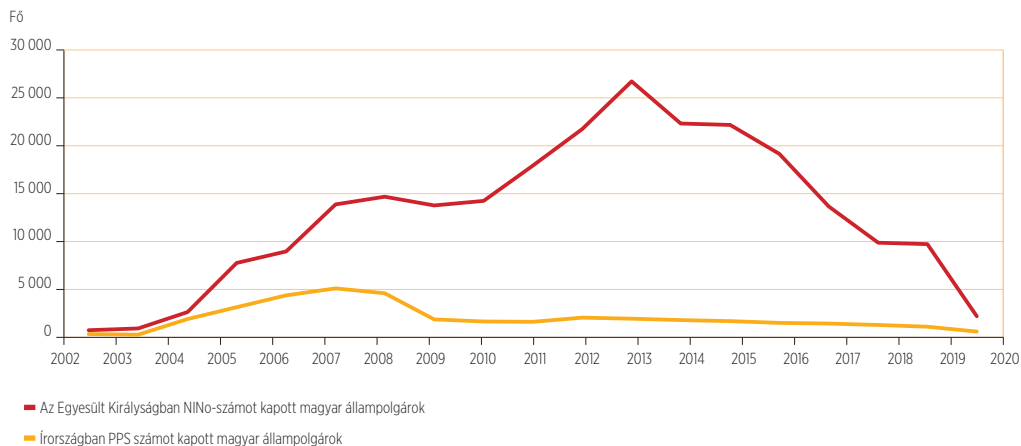
Jól látható, hogy az Egyesült Királyság 2004-től vált a magyarok fontos célországává (9. ábra), ami annak köszönhető, hogy (Írország és Svédország mellett) azonnal megnyitotta a munkapiacát az újonnan csatlakozó országok állampolgárai számára. A magyar munkavállalók számának növekedése a 2008-as válság miatt megtorpant ugyan, de 2010 után újabb lendületet vett, 2012 és 2015 között meghaladta az évi 20 ezer főt. Ezt követően meredeken esett, és a Brexit utáni években, 2018–2019-ben már a tízezret sem érte el, 2020-ban pedig – vélhetően a Covid19-járvány miatti korlátozások következtében – tovább csökkent, az előző évek létszámának kevesebb mint a fele, mintegy 4500 fő kapott társadalombiztosítási számot.

Írországban 2004 és 2020 között mintegy 37 ezer magyar állampolgár kapott ún. közszolgálati személyi számot (PPS), legtöbbször (évi 4–5 ezren) 2006 és 2008 között. Ez alapján szintén a munkavállalási célú migráció alakulása követhető nyomon.

2008 után a válság által jobban sújtott Írországban jelentősen visszaesett a magyar munkavállalók száma, azóta egészen 2019-ig évi ezer és kétezer fő között mozgott, 2020-ban pedig csak 533 fő kapott PPS-számot.

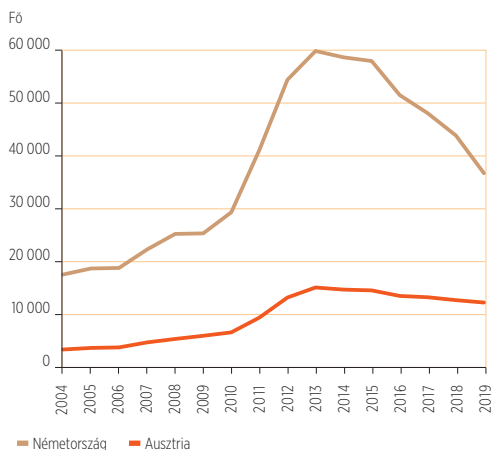
Németország és Ausztria – a két hagyományos célország – esetében szintén megfigyelhető a korábbi – történelmi, kulturális és nyelvi kapcsolatokra épülő – migrációs minták továbbélése. Ausztria esetében főként a munkavállalási célú ideiglenes vagy ingázó elmozdulások a jellemzőek, és a bevándorlás szerényebb méretű, Németországban azonban jelentős számú magyar bevándorlót regisztráltak már a 2011-es munkaerőpiaci nyitást megelőzően is (10. ábra). A nyitást követően a számuk minden korábbinál nagyobb mértékben növekedett, 2013 és 2015 között megközelítette az évi 60 ezer főt, majd 2016-tól meredeken csökkent, 2019-ben az évi 40 ezret sem érte el.

9. ábra. Az Egyesült Királyságba és Írországba áramló magyar munkavállalók száma (flow)

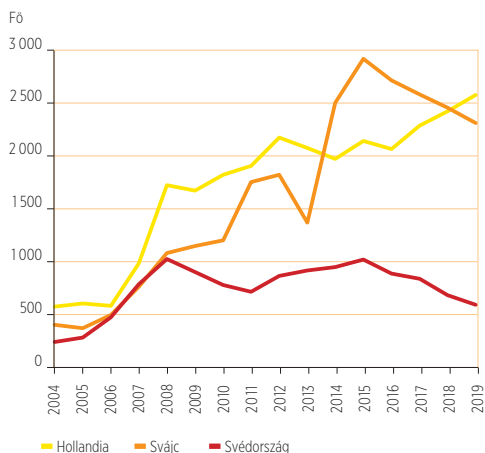

Forrás: Department for Work and Pensions (Egyesült Királyság); Department of Social and Family Affairs (Írország).

10.a. ábra. A Németországba és Ausztriába bevándorló magyar állampolgárok száma (flow)

10.b. ábra. A Hollandiába, Svájcba és Svédországba bevándorló magyar állampolgárok száma (flow)

Forrás: Az Eurostat adatbázisa ([migr_imm1ctz]; frissítve 2021. március 12-én); DESTATIS; Statistik Austria.

Az EU-csatlakozás után a régi tagországok munkaerőpiacainak fokozatos megnyitása a célországok körének bővülésével is együtt járt: a két hagyományos célország és az újonnan „felzárkózó” Egyesült Királyság mellett – noha azoktól nagyságrendileg elmaradva – Írország, Hollandia, Svájc,

Svédország, valamint Spanyolország és Olaszország⁸ is fogadott magyar állampolgárságú bevándorlókat, illetve munkavállalókat. A különböző hullámok intenzitását és időbeli alakulását részben a munkaerőpiaci nyitások, részben egyéb tényezők (például a gazdasági válság) alakították (10.a. és 10.b.

⁸ Ez utóbbi két célország jelentősége a német és az osztrák munkapiaci nyitás után visszaesett.

ábra). Mind az Egyesült Királyság, mind a többi új célország irányába elsősorban a megnyílt munkavállalási lehetőségek indították el a migrációt. 2015 után Svájc és Svédország esetében is csökkent az újonnan érkezők száma, Hollandiában viszont tovább növekedett.

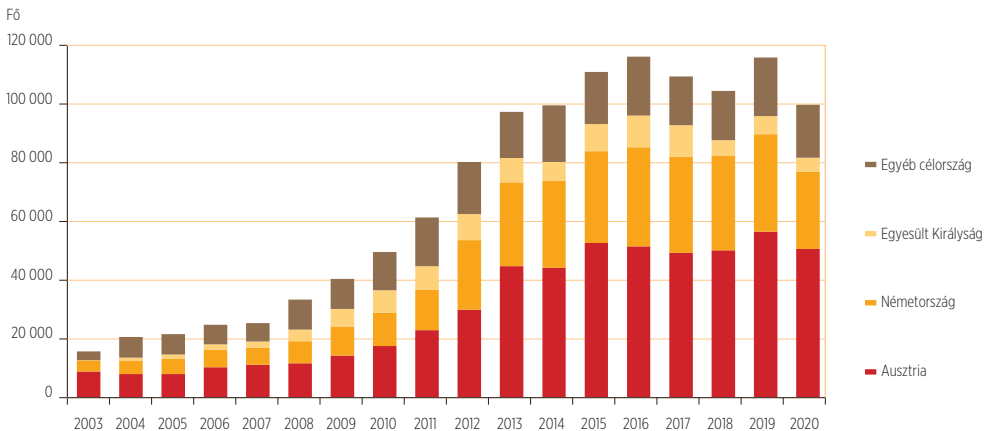
A külföldön munkát vállalók egy része a hazai munkaerő-felmérésben (MEF) is megjelenik. Ez a felmérés a 15–74 éves népességben belül az itthoni háztartáshoz tartozó, ám külföldön dolgozó személyeket veszi számba (akikről a magyarországi háztartásuk információt szolgáltat), és ezáltal főként az ideiglenes vagy ingázó elmozdulásokat ragadja meg, semmint a hosszú távú migrációt. E mentén a külföldi munkavállalás trendjének alakulása 2018-ig az elvándorlási trendhez hasonló képet mutat, majd 2019-re több mint 11 ezer fővel nőtt a külföldön dolgozók száma (11. ábra). Ez elsősorban az Ausztriában, illetve az egyéb célországokban munkát vállalók számának növekedéséből adódott (6400, illetve 3200 fővel), Németország és az Egyesült Királyság ese-

tében alig változott a létszám. 2020-ra azonban újabb – több mint 16 ezer fős – csökkenés figyelhető meg a MEF által regisztrált külföldi telephelyen dolgozók számában, amihez a Covid19-járvány megjelenése is hozzájárulhatott. A nemek aránya továbbra is változatlan maradt: a külföldön dolgozók és magyarországi háztartással rendelkezők mintegy háromnegyede férfi.

VISSZAVÁNDORLÓK (HAZATÉRŐK)

Az elvándorlás növekedésével a külföldről hazatérők száma az adminisztratív adatforrásokra épülő hazai statisztikában is számottevően növekedni kezdett.⁹ Míg 2012-ben alig haladta meg a 4 ezret, 2013-ban már a 9 ezret is túllépte, majd 2017-ben megközelítette a 21 ezer főt. 2018 és 2020 között pedig valamennyi évben 23 ezer fő feletti volt. Ez azonban csak a hivatalosan visszatérők számát jelenti, a jelenség valós méretét nehéz megbecsülni, a

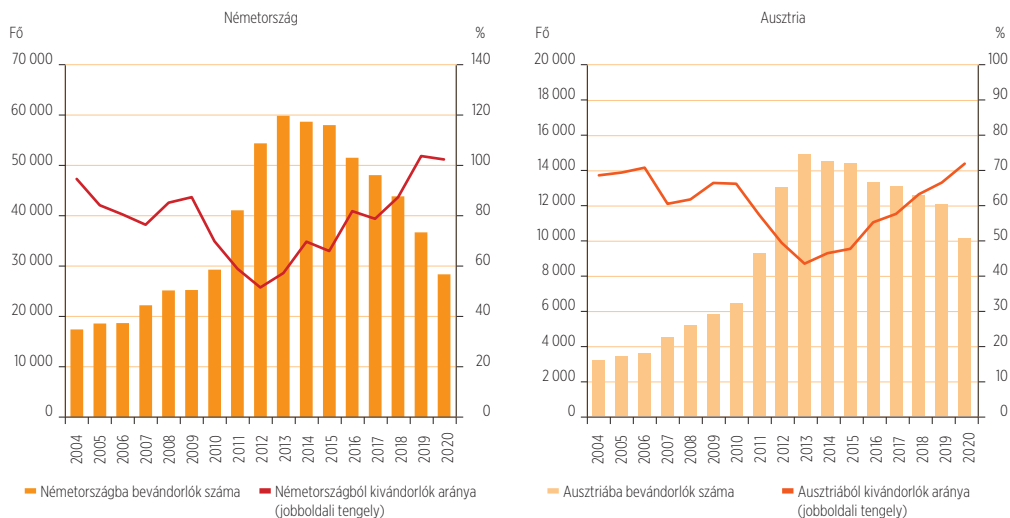
11. ábra. A külföldi telephelyen dolgozók száma

Forrás: KSH, munkaerő-felmérés (MEF).

⁹ Ebben azok a visszavándorlók jelennek meg, akik a magyarországi egészségbiztosítási jogviszonyukat külföldi egészségbiztosítási jogviszony után újraaktiválták.

12. ábra. A Németországba és Ausztriába bevándorló magyarok száma és a visszatérők aránya

Forrás: DESTATIS; Statistik Austria; saját számítás.

ténylegesen *visszavándorlók*^f számáról és összetételéről nincsenek pontos adatok. A tükröstatistikákban a fogadó országokból „kivándorló” magyar állampolgárok jelennek meg (bár sok esetben a kijelentkezés itt is elmarad), de nem ismert, hogy milyen arányú hazatérésről, vagy esetleg harmadik országba való továbbvándorlásról van szó. Továbbá az egyes európai országokból kivándorló magyarok között azok is szerepelhetnek, akik már ott születtek, az ő esetükben viszont nem beszélhetünk „visszatérésről”. E bizonytalanságok ellenére a főbb célszámok adatai arra utalnak, hogy az elvándorlás mellett jelentős visszaáramlás is zajlik.

Németországból 2004 és 2007 között évente mintegy 15–17 ezer fő „vándorolt ki” Magyarországra¹⁰, majd évről évre egyre többen tértek haza: 2014–2019 között évi 38 és 42 ezer fő között mozgott a számuk. Az Ausztriából kivándorló magyarok száma szintén 2007 után kezdett növekedni,

azonban ez sokkal kisebb létszámot jelent: folyamatos növekedés mellett a 2008-as 3 ezerről 2019-re elérte a 8 ezret, és 2020-ban is több mint 7 ezer fő volt. Noha Ausztria jelentős számú magyar munkavállalót fogad, többségük időszakosan tartózkodik ott vagy ingázó, így nem jelenik meg a be-, illetve kivándorlási statisztikában. Az Egyesült Királyságban az EU-csatlakozás óta társadalombiztosítási számot kapott magyarok mindössze fele jelent meg a 2011-es brit népszámlálásban, nagyobb arányban (63%) az időszak elején – 2004 és 2006 között – érkezett személyek (Moreh, 2014). Ez arra utal, hogy innen is jelentős visszaáramlás zajlott, különösen a 2007-től érkezettek körében, amiben feltehetően a gazdasági válság hatása is szerepet játszott. Az utóbbi évek visszavándorlási adatai nem ismertek, de az látható, hogy bár 2016 és 2018 között közel 43 ezren kaptak társadalombiztosítási számot, az országban tartózkodó magyar állampolgá-

¹⁰ A német statisztikában nemcsak állampolgárság, hanem célterület szerint is szerepelnek a kivándorlók.

rok száma 2016 és 2018 januárja között alig 16 ezerrel nőtt, majd 2019 januárjára közel 22 ezerrel csökkent (miközben 4,4 ezren szereztek brit állampolgárságot). Mindez arra utal, hogy az utóbbi években – részben a Brexit hatására – az Egyesült Királyságból is viszonylag sokan hazatértek.

A visszatérők számát az adott évben bevándorlók számához viszonyítva Németország és Ausztria esetében azt látjuk, hogy ez az arány néhány évig csökkent, majd 2012 és 2013 után növekedni kezdett. A Németországból kivándorlók aránya az adott évben érkezőkéhez képest az utóbbi években 79–87% közötti volt, majd 2019-ben és 2020-ban túllépte a 100%-ot, ami azt jelenti, hogy többen tértek haza, mint ahányan Németországba vándoroltak (12. ábra). Az Ausztriából kivándorlóké pedig 2020-ban elérte a 72%-ot, tehát az adott évben távozóinak számának mintegy háromnegyede visszatért Magyarországra.

Noha a különböző adatforrások egyöntetűen azt mutatják, hogy az utóbbi években egyre többen térnek vissza külföldről, e döntések véglegessége bizonytalan. Korábbi felmérések szerint azoknak, akik már éltek vagy dolgoztak külföldön, a kétharmaduk tervez újabb migrációt (Gödri, 2016).

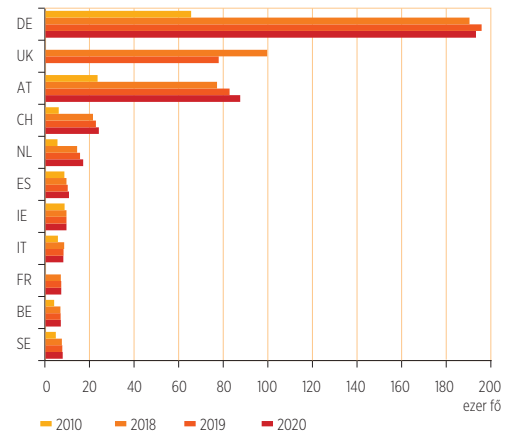
A KÜLFÖLDÖN ÉLŐ MAGYAR NÉPESSÉG SZÁMA ÉS ÖSSZETÉTELE

A visszavándorlások következtében a főbb európai célországokban tartózkodó magyar állampolgárok számának növekedése az utóbbi években megtorpant. Németországban – ahol a legtöbb honfitársunk él – 2019-ig jelentősen mérséklődött a növekedés üteme (míg 2013-ban 26 ezer volt az évi növekmény, 2019-ben már csupán 5,5 ezer), majd 2020-ra mintegy 2,6 ezer fővel csökkent az ott élő magyarok létszáma (13. ábra).

Az új célországok közül az Egyesült Királyságban 2014-ben közel 75 ezer magyar állampolgárt tartottak nyilván, majd 2018-ra a számuk megközelítette a 100 ezer főt, ami 2019-ben – vélhetően a Brexit következtében – 78 ezerre esett vissza.

Ausztriában ugyan tovább emelkedett a magyar állampolgárok száma, de lassult a növekedés üteme: míg 2013-ban közel évi 10 ezer fővel nőtt, 2019-ben ez mintegy felére, 4,8 ezerre csökkent. A három fő célországtól elmaradva, de gyarapodott a magyarok száma Svájcban, Hollandiában, valamint kisebb mértékben Spanyolországban, és stagnált a többi országban.

13. ábra. A főbb európai célországokban élő magyar állampolgárok száma (stock)*

*Adathiány miatt a 2010-ben Franciaországban, illetve 2010-ben és 2020-ban az Egyesült Királyságban élő magyar állampolgárok nem szerepelnek az ábrán. Az Egyesült Királyság esetében a 2020-as adathiányt az okozza, hogy a szigetország 2020. január 31. óta nem tagja az EU-nak.

Forrás: az Eurostat adatbázisa ([mig_pop1ctz]); frissítve 2021. március 12-én); Spanyolország: Instituto Nacional de Estadística; Ausztria (2010): Statistik Austria.

A tükörstatisztikák alapján 2020 elején az EGT-országokban¹¹ élő magyar állampolgárok száma meghaladta a 490 ezer főt, ami 2014 óta mintegy 160 ezer fős, az ezredforduló óta (2001 januárjától) pedig 400 ezer

fős növekedést jelent (1. táblázat). 2020-ban a népesség közel háromnegyede a három fő célországban – Németországban (39%), Ausztriában (18%) és az Egyesült Királyságban (16%) – élt. Míg azonban a korábbi években évi 36 ezer, illetve 26 ezer fővel nőtt az európai országokban élő magyarok száma, ennek csupán a töredéke mutatkozik 2018 és 2020 között.

Az Európán kívüli területeket is figyelembe véve (amelyek az Eurostat-adatokban nem szerepelnek) – és feltételezve, hogy napjainkban a magyarok mintegy 15–20%-a vándorol Európán kívüli területekre – 2020. január 1-jén a legalább egy éve külföldön tartózkodó magyar állampolgárok száma szerte a világban összességében 565 és 600 ezer fő közöttre becsülhető.

A véglegesen külföldre telepedők egy része bizonyos idő után megszerzi a befogadó ország állampolgárságát. 2000 és 2019 között közel 46 ezer magyar állampolgár vált valamely EGT-ország állampolgárává. Legtöbbször német (31%), brit (24%) és svéd (11%) állampolgárságot, valamint ennél kisebb arányban (6–7%) osztrák és svájci állampolgárságot szereztek. Ezért a külföldön élő magyarországi születésű népesség létszáma lényegesen meghaladja a külföldön élő magyar állampolgárokét. Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) adatai szerint a Magyarországon született és külföldön élő személyek száma – függetlenül attól, hogy mikor hagyták el az országot – az ezredfordulón még 420 ezer, 2010-ben 528 ezer, 2019-ben 632 ezer, 2020-ban pedig 714 ezer fő volt (United Nations [UN], 2019; 2020).¹² 2000-ben ez a teljes hazai népesség 4,1, 2010-ben 5,3, 2019-ben 6,5, 2020-ban pedig a 7,3%-át jelentette.

Az ezredforduló óta a népesség célországok szerinti megoszlása is számottevően megváltozott. Míg 2000-ben 53%-uk

1. táblázat: Az európai országokban élő magyar állampolgárok száma (stock) és megoszlása

Célország	2018. január 1.		2020. január 1.	
	fő	%	fő	%
Ausztria	77 113	15,8	87 516	17,8
Belgium	6 611	1,4	6 799	1,4
Bulgária	136	0,0	144	0,0
Ciprus ^a	513	0,1	513	0,1
Csehország	5 372	1,1	7 676	1,6
Dánia	5 009	1,0	5 281	1,1
Egyesült Királyság ^b	99 596	20,4	77 797	15,8
Észtország	199	0,0	218	0,0
Finnország	1 907	0,4	1 888	0,4
Franciaország	6 851	1,4	7 018	1,4
Görögország	792	0,2	717	0,1
Hollandia	14 107	2,9	16 833	3,4
Horvátország	680	0,1	807	0,2
Írország	9 379	1,9	9 354	1,9
Izland	438	0,1	540	0,1
Lengyelország	813	0,2	979	0,2
Lettország	30	0,0	34	0,0
Liechtenstein	50	0,0	68	0,0
Litvánia	55	0,0	75	0,0
Luxemburg	1 828	0,4	1 851	0,4
Málta ^a	133	0,0	133	0,0
Németország	190 647	39,1	193 514	39,4
Norvégia	3 698	0,8	3 991	0,8
Olaszország	8 288	1,7	7 927	1,6
Portugália	597	0,1	881	0,2
Románia	4 457	0,9	4 491	0,9
Spanyolország	9 353	1,9	10 507	2,1
Svájc	21 302	4,4	23 921	4,9
Svédország	7 296	1,5	7 617	1,6
Szlovákia	10 248	2,1	11 092	2,3
Szlovénia	586	0,1	688	0,1
Együtt	488 084	100,0	490 870	100,0

^a 2011-es adatok (Census Hub).

^b 2020-as helyett 2019-es adat.

Forrás: Az Eurostat adatbázisa ([migr_poplctz]; frissítve 2021. március 12-én); Spanyolország: Instituto Nacional de Estadística.

¹¹ Ide soroltuk a személyek szabad mozgását illetően azonos jogállású Svájcot is.

¹² Ezek a számok nem tartalmazzák azokat, akik az adott befogadó országban születtek magyar állampolgárként, azaz magyar szülő(k) gyermekeként.

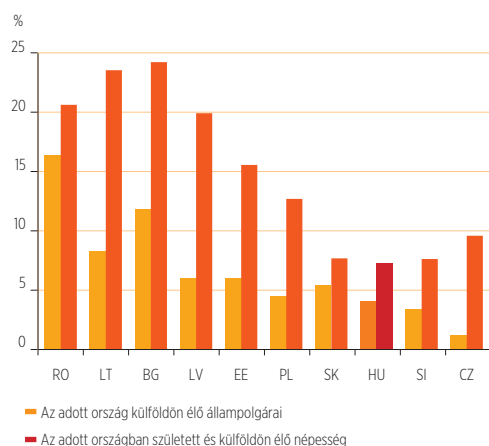
élt európai országban, 2019-ben¹³ közel háromnegyedük (73,4%), miközben az Észak-Amerikában élők aránya 34-ről 19,6%-ra csökkent. Ez is azt jelzi, hogy bár a korábbi évtizedekben jelentős volt az Európán kívüli célterületek preferenciája, a rendszerváltozás után, majd a kétezres években, és különösen az EU-csatlakozást követően ez egyre inkább háttérbe szorult. A kiemelkedő európai célországok ez esetben is Németország (29,1%), Ausztria (8,3%) és az Egyesült Királyság (7,3%); az Európán kívüli országok közül pedig az Egyesült Államokban (13,5%), Kanadában (6,2%), Ausztráliában (3,4%) és Izraelben (2%) él a legtöbb magyarországi születésű személy. 2019-ben az ENSZ-adatok szerint összességében a világ 64 országában éltek magyarok, ebből harmincban legalább ezer fős létszámban.

KELET-KÖZÉP-EURÓPAI ÖSSZEHAJONLÍTÁS

Az utóbbi néhány évet leszámítva a külföldön élő magyar állampolgárok száma dinamikusn növekedett. A kibocsátó népességhez viszonyított arányuk azonban továbbra is elmarad a régió jelentősebb kivándorlási országainak arányaihoz képest. A kelet-közép-európai országok többségében az EU-csatlakozást az elvándorlás, illetve a munkaerő-migráció sokkal nagyobb fellendülése követte. A balti országokból, valamint Lengyelországból és Szlovákiából, majd később a 2007-ben csatlakozó Romániából és Bulgáriából is tömegesen – vagy legalábbis a kibocsátó népességhez képest jelentős arányban – indultak útnak az újonnan megnyílt munkavállalási lehetőségek hatására. A magyarországi elvándorlás viszonylag későn, a kétezres évek végén kezdett számottevően növekedni. Jól látszik ez az Egyesült Királyság és Írország – ezek voltak a munkaerőpiacukat már 2004-ben

megnyitó országok – munkavállalási célú migrációt megragadó statisztikáiból. Mindkét célországban a 2004 és 2011 között regisztrált, EU8-országokból származó munkavállalók kibocsátó népességhez viszonyított aránya csak Szlovénia és Csehország esetében maradt el a magyarországitól.

14. ábra. A külföldön élő népesség az EU8+2-országokban állampolgárság, illetve a születési országukon kívül élők aránya szerint, 2020

Forrás: Az Eurostat adatbázisa ([migr_pop1ctz]; frissítve 2021. március 12-án); ENSZ-adatok (UN, 2020).

2011-től ugyan a magyarországi elvándorlás is felgyorsult, a növekedés ellenére azonban a 2020-ban külföldön élő magyar állampolgárok aránya a régió többi országához képest továbbra is alacsonynak számít (14. ábra). A legnagyobb számban román és lengyel állampolgárok élnek külföldön (2020-ban az európai országokban mintegy 3,6 millió román és 2,6 millió lengyel állampolgár élt), az arány azonban Románia (16%) mellett Litvánia és Bulgária esetében (8, illetve 12%) a legnagyobb. Ha az egyes országokban született és külföldön élő népesség arányát hasonlítjuk össze, Magyarország (7,3%) a rangsor végén áll, miközben a jelentősebb kivándorlási országokban (Litvánia, Lettország, Románia, Bulgária) ez az arány 20–24%.

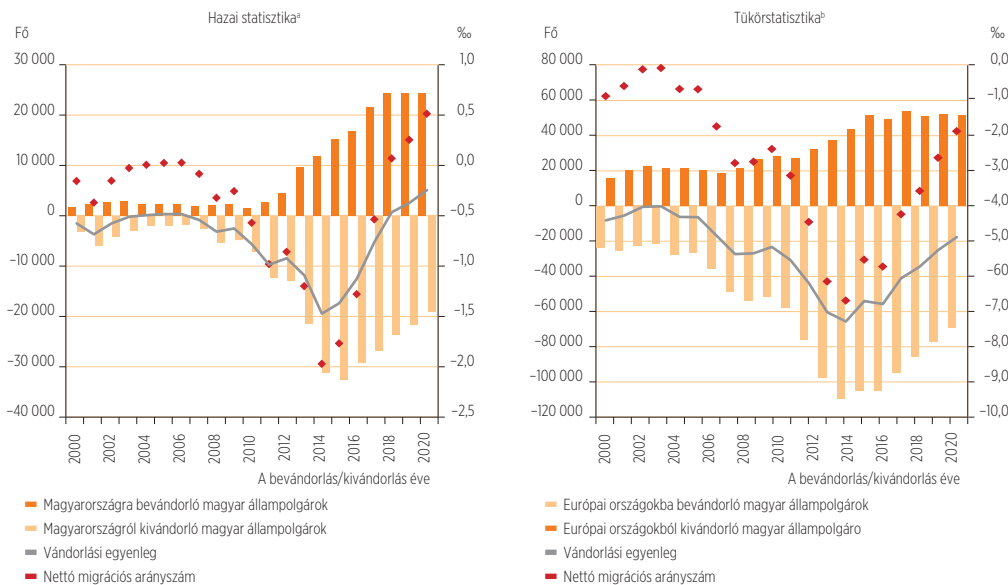
¹³ A 2020-as adatok a tanulmány írásakor még nem álltak rendelkezésre célterületek és születési országok szerinti bontásban.

VÁNDORLÁSI EGYENLEG

A hazai adminisztratív adatok alapján a Magyarországra bevándorló magyar állampolgárok (visszatérő és külföldön született bevándorló magyar állampolgárok¹⁴) száma az elmúlt tíz évben folyamatosan nőtt: míg a kétezres években 1500–3000 fő volt, addig 2013-ban megközelítette a 10 ezer főt, az utóbbi három évben pedig már a 24 ezer főt is meghaladta (15. ábra). A kíván-

dorlók esetében számottevő növekedés az osztrák és német munkaerőpiac megnyitását (2011. május 1.) követően figyelhető meg, 2013 és 2016 között évente 22–33 ezer magyar állampolgár hagyta el az országot. A *vándorlási egyenleg*^F a vizsgált időszakban – EU-csatlakozás utáni két évet leszámítva – egészen 2017-ig negatív volt. A vándorlási veszteség 2010 és 2016 között volt a legjelentősebb, ekkor a Magyarországról elvándorló magyarok száma 9–20 ezer fő-

15. ábra. A Magyarországra bevándorló és az országból kivándorló magyar állampolgárok száma és vándorlási egyenlege, valamint a nettó migrációs arányszám a magyar állampolgárokra vonatkozóan*

* Adathiány miatt Franciaország 2000 és 2012 között nem szerepel az összesítésben. Spanyolország esetében 2014-től, Írország esetében 2016-tól becsült adat. A Magyarországra bevándorló magyar állampolgárok csoportja nem tartalmazza az egyszerűsített honosítás bevezetését követően a négy szomszédos országból hazánkba érkező magyar állampolgárokat. A Magyarországról kivándorló magyar állampolgárok között szerepelnek azok is, akik az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkeztek Magyarországra, majd az állampolgárság megszerzését követően elhagyták az országot.¹⁵

^a KSH, Demográfiai évkönyvek (2009-ig a személyiadat- és lakcímnyilvántartás, 2010-től a NEAK /OEP/ taj-nyilvántartása, 2011-től pedig mindkettő alapján).

^b Az Eurostat adatbázisa ([migr_imm1ctz]; frissítve 2021. március 7-én), kiegészítve Németország (DESTATIS) és Ausztria (Statistik Austria) adataival, 2006-tól a NINo számmal kapott magyar állampolgárok (Department for Work and Pensions) adataival; saját számítás.

¹⁴ A külföldön született bevándorló magyar állampolgárok csoportja nem tartalmazza a négy szomszédos országból (Románia, Ukrajna, Szerbia és Szlovákia) az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkezett magyar állampolgárokat.

¹⁵ A számuk vélhetően alacsony, amit az is alátámaszt, hogy a Magyarországon tartózkodó, a négy szomszédos országban született magyar állampolgárok állományi létszáma 2010 és 2021 között a duplájára nőtt, 2021. január 1-jén megközelítette a 157 ezer főt. Továbbá ebben az időszakban a kivándorló magyar állampolgárok 74–81%-a a három fő célországba (Ausztria, Németország, Egyesült Királyság) vándorolt.

vel haladta meg az országba érkezőkét. Az elmúlt három évben viszont ez a trend megfordulni látszik, a hazai adatok évről évre növekvő (bár csupán pár ezer fős) vándorlási nyereséget mutatnak.

A tükörstatisztikák adataiból¹⁶ szintén a bevándorló magyar állampolgárok számának növekedésére, illetve a kivándorlók számának csökkenésére lehet következtetni, noha a vándorlási különbözet lényegesen nagyobb, mint azt a hazai adatok mutatják (15. ábra). Ezen adatok alapján az európai országokból kivándorló magyarok – akik között a harmadik országba továbbvándorló magyarok is megjelennek – száma 2014 után minden évben 50 ezer fő körüli volt. Ugyanakkor az európai országokba bevándorló magyar állampolgárok száma – akik között szintén megjelenhetnek olyan személyek is, akik az adott évben nem Magyarországról vándoroltak az adott célországba – 2013 és 2015 között a 100 ezret is meghaladta, és ezt követően is évi 70–96 ezer fő volt.¹⁷ Az EU-hoz való csatlakozást követően az országot elhagyó magyar állampolgárok száma évi 17–31 ezerrel haladta meg az országba érkezőkét, 2011 és 2015 között a vándorlási veszteség 55–67 ezer fő, a *nettó migrációs arányszám*^F 6–7 ezrelék volt. Ezt követően a Magyarországra érkező és az országot elhagyó magyarok a létszámukat tekintve egyre inkább közelítettek egymáshoz, de a vándorlási veszteség még 2019-ben is meghaladta a 18 ezer főt.

A Magyarországra bevándorló magyar állampolgárok mellett a hazánkba érkező külföldi állampolgárok száma is jelentős (erről a *Bevándorló külföldi állampolgárok*

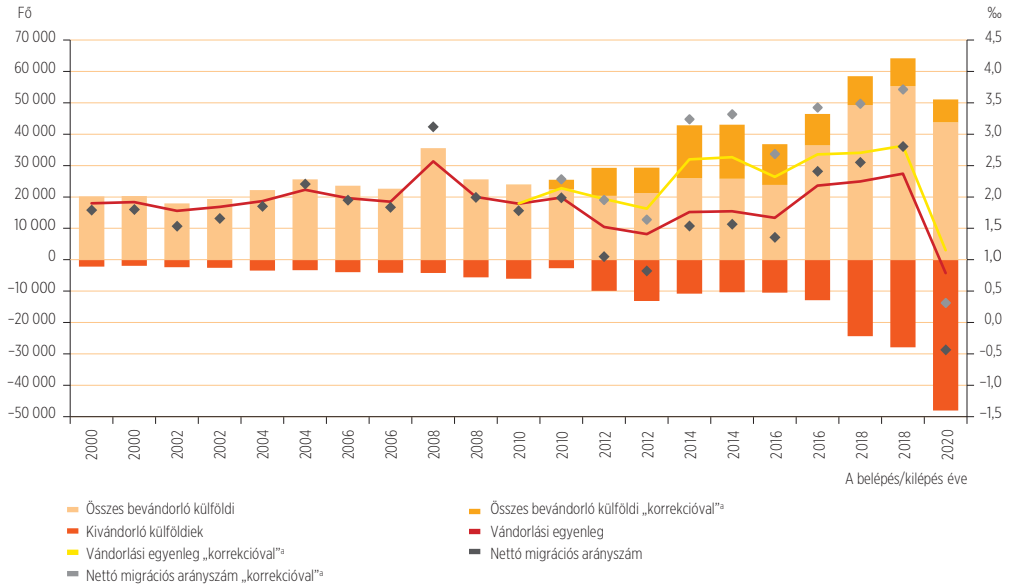
című részben írtunk bővebben) (16. ábra). A hivatalos hazai statisztikában megjelenő adatok azt mutatják, hogy a bevándorló külföldi állampolgárok száma egészen 2019-ig meghaladta az országot elhagyókat, a nettó migrációs arányszám 0,8–3,1 ezrelék, a bevándorló külföldi állampolgárok „korrigált” számát figyelembe véve 0,3–3,7 ezrelék volt. A legjelentősebb vándorlási nyereség az új idegenrendészeti törvény bevezetését, majd a Magyarországgal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok (bizonyos hiányszakmákban történő) engedélymentes munkavállalásának bevezetését követő években mutatkozott, ekkor 24–31 ezerrel több külföldi érkezett az országba, mint ahányan elhagyták Magyarországot. 2020-ban viszont – vélhetően a koronavírus okozta világválság hatására – a bevándorló külföldiek „korrigált” számát figyelembe véve a vándorlási nyereség alig haladta meg a 3 ezer főt, „korrekció” nélkül pedig csekély vándorlási veszteség mutatkozott.

A hazai adminisztratív adatok alapján az elmúlt húsz évben összességében – a magyar és külföldi állampolgárokat is figyelembe véve – a Magyarországra bevándorlók száma minden évben meghaladta az országból távozókat. A legjelentősebb különbözet 2019-ben mutatkozott, amikor a bevándorlók száma majdnem 40 ezer fővel több volt, mint a kivándorlóké. A tükörstatisztikák adatait elemezve ugyanakkor elmondható, hogy noha az utóbbi két évben a nettó migrációs arányszám pozitív értékű (0,9 és 1,9 ezrelék) volt, a kétezres évek második felétől egészen 2018-ig –0,4 és –5,1 ezrelék között ingadozott.

¹⁶ A tükörstatisztikák az Eurostat, a DESTATIS, a Statistik Austria bevándorlási adatait fedik le, kiegészítve az Egyesült Királyságban társadalombiztosítási számot (NINo) kapott magyarok adataival, de az Európán kívüli országok adatait nem tartalmazzák.

¹⁷ Ez a szám még ennél is jelentősebb lenne, ha figyelembe vennénk azokat a külföldi telephelyen dolgozókat, akik átmenetileg tartózkodnak külföldön, vagy ingáznak a magyarországi lakóhely és a külföldi munkahely között (lásd bővebben *Az elvándorlási trend alakulása, célországok* című részt).

16. ábra. A Magyarországra bevándorló és hazánkból kivándorló külföldi állampolgárok száma és vándorlási egyenlege, valamint a nettó migrációs arányszám a külföldi állampolgárokra vonatkozóan

^a A „korrekció” a négy szomszédos országból (Románia, Ukrajna, Szerbia és Szlovákia) az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkezett magyar állampolgárok számát veszi figyelembe. Adathiány miatt a kivándorló külföldi állampolgárok csoportját nem korrigáltuk azokkal a kivándorló magyar állampolgárokkal, akik az egyszerűsített honosítás bevezetését követően a négy szomszédos országból érkeztek Magyarországra, majd az állampolgárság megszerzését követően elhagyták hazánkat.

Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; STADAT-táblák.

FOGALMAK

Bevándorló külföldi állampolgár: Az adott évben Magyarországra belépő, és a hatályos jogszabályoknak megfelelő tartózkodásra jogosító engedélyt kapott külföldi állampolgár.

Bevándorló magyar állampolgár: Az a magyar állampolgár, aki eddig külföldön élt vagy született, és letelepedési szándékkal jött Magyarországra, vagy ideiglenes külföldi tartózkodásból tért vissza.

Nyers bevándorlási ráta: Az adott évben bevándorlók száma a fogadó ország évközepi népességszámára vetítve (ezer lakosra számított arány).

EGT-állampolgárok: Az EGT országainak – ide tartoznak az EU-tagállamok, Izland, Liechtenstein és Norvégia – állampolgárai. Svájc nem tagja az EGT-nek, azonban a személyek szabad mozgását illetően azonos jogállású.

Kivándorló külföldi állampolgár: Az a tartózkodásra vagy letelepedésre jogosító engedéllyel rendelkező külföldi állampolgár, aki az adott évben Magyarországot a visszatérés szándéka nélkül elhagyta, vagy aki lejárt érvényességű engedélyét nem hosszabbította meg, vagy akinek az engedélyt visszavonták.

Kivándorló magyar állampolgár: Az a magyar állampolgár, aki végleges külföldi letelepedés szándékával, vagy ideiglenes külföldi tartózkodás céljából hagyja el Magyarországot.

Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgár: Az a tartózkodásra vagy letelepedésre jogosító engedéllyel rendelkező külföldi állampolgár, aki az adott év január 1-jén életvitelszerűen Magyarországon tartózkodott.

Magyar állampolgárságot kapott személy: Aki honosítással (amennyiben külföldi állampolgárként született), vagy visszahonosítással (amennyiben korábbi magyar állampolgársága megszűnt) vált magyar állampolgárrá.

Nettó migrációs arányszám: A vándorlási egyenleg értékének a népesség évközepi számához viszonyított aránya ezer lakosra vetítve.

Vándorlási egyenleg: Az adott évben egy adott országba be- és kivándorlók számának a különbsége.

Visszatérő migráns: Az a személy, aki egy másik országban hosszú vagy rövid távú bevándorlóként tartózkodott, majd visszatér az állampolgársága szerinti országba legalább egyéves tartózkodás szándékával.

HIVATKOZOTT IRODALOM

Gödr I. (2016). *Elvándorlási szándékok – álmok és konkrét tervek között. A migrációs potenciál jellemzői és meghatározó tényezői a 18–40 évesek körében Magyarországon* (KSH Népeségtudományi Kutatóintézet Kutatási Jelentések 98). Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.

Gödr I. (2018). Nemzetközi vándorlás. In Monostori J., Óri P. és Spéder Zs., (szerk.), *Demográfiai portré 2018. Jelentés a magyar népesség helyzetéről* (187–211. o.). Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.

Moreh, Ch. (2014). A decade of membership: Hungarian post-accession mobility to the United Kingdom. *Central and Eastern European Migration Review*, 3(2), 79–104.

Moreh, Ch. (2017). Az Egyesült Királyságba irányuló magyarországi elvándorlás a magyar és a brit migrációs rendszerek átalakulásának tükrében. *Ügyészségi Szemle*, 2(3), 86–101.

Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat [NFSZ] (2016/2017/2018/2019). *A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai 2016./2017./2018./2019. évben*. Budapest: Nemzetgazdasági Minisztérium Elemzési és Bérpolitikai Osztály.

United Nations (2020). *Trends in International Migrant Stock 2020*. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.

United Nations (2019). *Trends in International Migrant Stock 2019*. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.